

“A l’era de la informació fem servir una pedagogia escolàstica”

Quan començàreu amb tot açò d’internet éreu, segons que heu dit, molt ingenus. Pensàveu que internet, tant sí com no, seria una eina de millorament social. Manteniu encara aqueixa opinió?

—Vist en perspectiva, no som pessimistes com Nicholas G. Carr [autor de l’article “Is Google making us stupid?”]. Internet és un mapa del món i, per tant, és una representació del millor i del pitjor de la societat. Internet no ens fa més ximpler, però tampoc no ens fa més llestos; ens dona més informació, però no més saviesa; ens facilita la vida en alguns aspectes i en alguns altres ens la complica; crea servituds, però alhora ens dona llibertat per a fer unes altres coses. Totes les tasques relacionades amb la informació, des de l’educació fins a les finances, passant pel periodisme, han estat sacsejades per l’aparició d’internet. Però alhora totes aqueixes possibilitats afavoreixen aspectes negatius que cal saber. Per exemple, les xarxes socials són fantàstiques, però han creat un problema de privadesa. A internet, no tot és meravellós ni funest.

Això sí, cada volta m’identifique menys amb els emprenedors d’internet, perquè en tenen una concepció que no accepte. Van contra les idees d’internet: la llibertat, les portes obertes, compartir coses, la gratuïtat de molts recursos. Quan diuen “com puc fer negoci amb això?”, a mi que no m’hi busquen.

—Però a la xarxa hi predomina la visió comercial...

—Sí, i hi estem lligats, però també han passat coses curioses. Les grans companyies telefòniques no es creien internet, ni quant a protocols ni quant al paper que hi tindrien els usuaris. Passaren anys fins que Telefònica no

Jordi Adell (Castelló de la Plana, 1960) és una figura capdavantera en matèria de pedagogia i noves tecnologies. Doctor en filosofia i ciències de l’educació, és el director del Centre d’Educació i Noves Tecnologies de la Universitat Jaume I de Castelló. “A internet —assegura— no tot és meravellós ni funest.”

PRATS, I. CAMPS

entengué què era internet i encara avui hi ha moltes empreses de telecomunicacions que no entenen que és la xarxa i prenen decisions que van contra internet mateixa.

—Decisions com ara quines?

—Qüestions com ara la neutralitat de la xarxa. Una xarxa no neutral, on la companyia puga prioritzar un trànsit sobre un altre, és una idea aberrant per al concepte d’internet. És tot el contrari d’allò que l’ha feta gran. Per exemple, les companyies telefòniques han viscut de cobrar segons el temps i l’espai. Si parlaves més lluny i durant més temps, cobraven molt. Per contra, si parlaves amb algú de la mateixa ciutat i poca estona, cobraven poc. Aquest és un esquema antic, i internet reclama justament el contrari. Tant fa l’estona que estigues connectat i com de lluny siga la persona amb qui et comuniquis. Pagues per a tenir-hi accés, per la canonada... Crec que encara ara les companyies telefòniques no han entès bé què ha fet gran internet i no comprenen que amb una internet gran i barata hi guanyarien més diners.

—En aquest espai on conflueixen les companyies de telecomunicacions i els usuaris, quin paper té reservat l’administració pública?

—L’estat ha de ser una espècie de regulador, vigilant i garant de drets dels seus ciutadans. Però internet, per als estats, és un problema, perquè no és dins un estat i, per tant, no pots legislar-hi. Crec que el ministeri, la indústria cultural i alguns artistes encara no han comprès res. La llei Sínde vol tancar planes d’enllaços i en aquestes planes no hi ha els continguts, que segurament són en un servidor, a la Xina o en algun lloc on no és aplicable la seua legislació.

És que tancaran Google? No és la plana d’enllaços per excel·lència? En la indústria cultural, basar la protecció de la propietat intel·lectual en el control de la reproducció és un error. Ja van tancar Napster, però després va venir un altra iniciativa. L’experiència demostra que a internet, quan li tallen un braç, reacciona desenvolupant-ne més.

—Però com combinem l’accés lliure al coneixement i el respecte als drets de creació?

—Hi ha exemples, algun dels quals

dolorosos. Les grans empreses de distribució de música no volen que els seus continguts es difonguen gratis, però tampoc no els volen difondre pagant. Aleshores arriba Apple, munta una botiga iTunes i acaba passant que algú, de fora del negoci, per cada descàrrega guanya uns cèntims. Fa el paper de mitjancer entre els propietaris dels drets d'autor i el client. Ha vingut algú de fora del negoci –Apple–, que no té el motlle de pensament tradicional, que entén què és la xarxa, i ha muntat un negoci brutal, iTunes. Això els passarà a totes les indústries culturals si no reaccionen.

—Des del departament que dirigiu s'ocupen de l'aplicació de les noves tecnologies com a ferramenta pedagògica. Com és, aquest canvi?

—Ací els canvis tecnològics es van produint més a poc a poc, perquè hi ha més inèrcia que no en el periodisme. L'element clau per a l'adopció de les noves tecnologies crec que és el professorat, i aquest canvia la manera de fer les coses molt lentament, molt més lentament que no pas en altres sectors. Tenim projectes de dalt a baix, com, per exemple, el projecte Escuela 2.0, segons el qual l'estat decideix de donar diners a les comunitats autònomes si compleixen unes certes condicions per a la compra d'ordinadors. Totes les compleixen excepte Madrid i València, que no hi han volgut participar. Els ordinadors subministrats són dotats d'un cert programari i punt. On és la formació didàctica en l'ús de les no-

FRATS I CAMPS

ves tecnologies del professorat? Ens trobem que es fa més força en l'ús de l'equipament que no en l'ús educatiu de l'equipament. El resultat és que la majoria de docents acaben assimilant el nou escenari, el nou equipament,

allò que ja feien. Això és afavorit per projectes en què la innovació didàctica queda desterrada completament, com passa a Catalunya.

—M'ho podeu explicar?

—EduCAT 1x1 és un projecte del

Un pioner modest

Al despatx de Jordi Adell, s'hi accedeix després d'haver penetrat en un edifici d'aparença moderna –de fet, no fa ni dos anys que van inaugurar aquesta instal·lació de la Universitat Jaume I (UJI). Pareds de vidre i grans estructures de ciment marquen les línies de l'edifici. Amb una aparença tan seriosa i austera es fa difícil d'imaginar que ací té el cau un dels quatre curiosos que, el 1993, tot “jugant”, van armar el primer servidor web de l'estat espanyol. “Ho vam

muntar a l'estiu –de fet, ens passàrem l'agost treballant-hi– i al setembre vam escriure a Tim Bertners Lee [considerat el pare de la web], per a informar-l'en.” Per aquell invent, Adell i els altres tres col·legues –Enric Navarro, matemàtic computacional; Carles Bellver, filòsof de formació; i Toni Bellver, geògraf historiador, però tots amb coneixements informàtics– han passat a la història d'internet. El caràcter pioner va convertir aquell “Mapa de recursos d'internet” de la UJI en el punt de referència per a orientar-se en el ciberespai a l'estat espanyol. Aleshores, “no teníem cap sensació de transcendència, ni que la cosa

arribaria fins on ha arribat ara”, explica Adell. Era, segons relata, “una xarxa ingènua i molt tecnòfila”, i els seus autors tenien el convenciment que, “fent-la gran i ampliant-la, es convertiria en un element de millorament social. Hi havia molta bonhomia, molta harmonia”.

Tres anys després enllestiren un banc de dades anomenat “Dónde?”, “que va començar tenint dotze servidors web i va acabar tenint-ne 35.000”. Adell i els seus tres col·legues, però, no es deixaren afalagar per aquella bromera. “Quan va començar l'època dels portals comercials, que oferien correu, horòscop i cobraven per aparèixer amunt,

“Realment fan falta els llibres de text a l’era internet?”

nosaltres, com a grup universitari, vam tancar. No ens interessava jugar a això.” Molts altres, en canvi, sí que s’encomanaren de la fal·lera. La conseqüència va ser, a cavall del segle XX i XXI, la punxada de la bombolla de les .com. “Les vendes multimilionàries de portals no tenien cap sentit, no hi havia cap model de negoci al darrere. Ho vàiem claríssim.” Avui Jordi Adell és director del Centre d’Educació i Noves Tecnologies de la UJI, un departament des del qual es dediquen a fomentar l’ús de les noves tecnologies com a eina pedagògica.

Departament d’Educació per a crear dos mercats: un mercat d’ordinadors pagat en part per les famílies i un mercat de llibres de text electrònic. EduCAT 1x1 ha dedicat molts diners a crear una plataforma perquè les editorials oferisquen els seus llibres electrònics i les famílies i escoles puguin comprar-los. Fins aquí tot pareix normal. Però ara vénen les preguntes: realment fan falta els llibres de text en l’era internet? És millor una unitat didàctica de l’editorial X o allò que m’ofereix el Museu Britànic sobre Egipte? O una unitat didàctica preparada per un grup de professors en col·laboració, on hi ha proposades activitats i materials de referència penjats a internet que són capdavanters? Fins a quin punt cal el model industrial del llibre de text en paper traslladat al format electrònic? Els materials que fan servir a l’escola han de ser reproduccions en pdf d’allò que ja estudiaven abans? La resposta és no.

—**En definitiva, que es reproduïxen, amb tecnologies del segle XXI, patrons del segle XX.**

—Fem servir la pedagogia de principi del segle XX, escolàstica, en una era postindustrial, de la informació. Quin canvi implica passar de tenir un llibre en paper a tenir-lo en pdf? Cap ni un. Les pissarres digitals tenen més prestacions que no les pissarres tradicionals (pots projectar-hi vídeos, interactuar amb el contingut...), però si l’insereixes en una manera de fer tradicional, l’impacte en l’aprenentatge és nul. Si vols fer un ús revolucionari de la pissarra digital, posa-la a mans dels alumnes, no a les teues; fes que els alumnes la facen servir per a explicar coses, que mostren materials; així sí que canvies les pràctiques de l’ensenyament i l’aprenentatge.

—**Això que proposeu és un canvi revolucionari de papers dins l’aula. Com es poden combinar l’aplicació d’aquestes tècniques d’aprenentatge innovadores amb l’autoritat que ha de mantenir el professor?**

—El principi d’autoritat és una cosa que es guanya, no el pot atorgar una presidenta de comunitat autònoma per decret, o fent tarimes més altes. L’autoritat es guanya quan els alumnes reconeixen en el professor l’experiència i el coneixement. No hem de pensar que el professor autoritari té autoritat.

El professor autoritari té elements per a disciplinar, però això no vol dir que tinga autoritat ni intel·lectual ni moral sobre els alumnes.

—**El tipus d’educació que es podria promoure gràcies a les noves tecnologies demana que la indústria editorial, qui programa, cedesca un cert poder.**

—La prova és que l’estat juga sempre amb dues cartes diferents. L’administració educativa, per una banda, dedica diners a promoure materials lliures. Fins al punt que en una conferència de premsa el president de les empreses editorials va dir que l’estat promovia la pirateria, perquè quan creava materials lliures i el donava a les escoles, fomentava la cultura del *tot gratis*, i que això era nefast per a la indústria cultural. Una cosa que no ens diuen és que mouen un negoci de 900 milions d’euros. Tot aquest negoci, amb la nostra proposta, desapareix. En tot cas, en aquest debat hi ha diversos plans. A mi m’interessa, més que l’econòmic o el polític, el didàctic. D’alguna manera el llibre de text marca una metodologia que és nefasta, al meu parer. Provoca tot un currículum ocult i una actitud passiva de l’alumne.

—**Hi ha molts professors, però, que es resisteixen a aquest canvi. Com els convencem?**

—No ho sé, perquè són funcionaris amb llibertat de càtedra. Hi ha professors universitaris que, tot i haver passat per quatre plans universitaris, continuen ensenyant de la mateixa manera. Jo, de broma, sempre dic que tot professor universitari hauria d’anar a Salamanca a veure l’aula de fra Luis de León. Alguns professors podrien fer classe allí perfectament. Hi ha tecnòlegs educatius que diuen que tot professor que puga ser substituït per un ordinador es mereix ser substituït perquè no fa la seua feina. Si un professor és un recitador de lliçons, no fa bé la seua feina. El fet paradoxal és que la universitat comença a tenir mitjans tecnològics, però no el bagatge de coneixement didàctic per a integrar amb sentit aqueixes noves tecnologies. El problema és que formem alumnes per a un món que els exigirà aquest conjunt de coneixement.

Violeta Tena